

Opis źródła:

W zbiorach Zamku Królewskiego w Warszawie znajduje się portret, na którym przedstawiony został Michał Jerzy Wandalin Mniszech z córką Elżbietą i psem Kiopkiem pędzla Marcello Bacciarellego (1731–1818). Marszałek wielki koronny Michał Jerzy Wandalin Mniszech (1742–1806) w 1781 r. poślubił siostrzenicę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, Urszulę z Zamoyskich, ich córka, mała Elżbieta Mniszchówna była ulubienicą króla. Na powstałym ok. 1795 r. portrecie dziewczynka przedstawiona jest w modnej u schyłku XVIII w. na ziemiach polskich białej angielskiej sukience, przepasanej błękitną szarfą, dziewczynka nie ma pudrowanej peruki, lecz proste uczesanie z grzywką z własnych włosów; jej ojciec sportretowany został w modnym dopasowanym fraku. Na obrazie córka Michała i Urszuli Mniszchów bawi się z ulubionym psem króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, Kiopkiem. W związku z powstawaniem obrazu na życzenia króla Kiopek został specjalnie przewieziony z Grodna do Warszawy, a za powstanie obrazu odpowiadał nadworny malarz Stanisława Augusta Poniatowskiego, Włoch Marcello Bacciarelli.

Miejsce przechowywania źródła:

Zamek Królewski w Warszawie, nr inw. ZKW/5634

Tekst źródła:

Zamek Królewski w Warszawie, nr inw. ZKW/5634

<https://kolekcja.zamek-krolewski.pl/obiekt-420074-michal-jerzy-wandalin-mniszech-z-corka-elzbieta-i-pieskiem-kiopkiem>

[domena publiczna]

Słowniczek pojęć:

Michał Jerzy Wandalin Mniszech (1742–1806) był synem Jana Karola Wandalina Mniszcha i Katarzyny Zamoyskiej, w latach 1762–1768 odbył liczne podróże po Europie, w czasie których zwiedzał Niemcy, Holandię, Anglię, Francję i Włochy. W latach 1781–1783 marszałek

nadworny litewski, w latach 1783–1793 marszałek wielki koronny, w latach 1777–1783 członek Komisji Edukacji Narodowej. Jego żoną była Urszula Zamoyska, córka Jana Jakuba Zamoyskiego i siostry króla, Ludwiki Poniatowskiej.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. W jaki sposób zostali przedstawieni Michał Jerzy Mniszech z córką? Scharakteryzuj ich ubiory i porównaj z polskim strojem narodowym.
2. Czy jest to przedstawienie typowe dla portretów powstałych w XVIII wieku?
3. Jacy artyści związani byli z dworem Stanisława Augusta Poniatowskiego? Wymień ich nazwiska i dzieła.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Czy na portrecie znajdują się nawiązania do osoby króla Stanisława Augusta Poniatowskiego?
2. Co znajduje się na wstędze, którą przepasany jest Michał Jerzy Mniszech?
3. Jakie inne znane postaci doby stanisławowskiej zostały sportretowane przez Marcello Bacciarellego?
4. Porównaj sposób, w jaki została sportretowana Elżbieta Mniszchówna z portretem synów Maksymiliana Ossolińskiego z XVII w. Na podstawie tych portretów określ jak zmieniała się pozycja dziecka w XVII i XVIII wieku.

Literatura pomocnicza:

Bialic M., *Portrety Marcella Bacciarellego jako kronika strojów modnych Polaków w 2. połowie XVIII wieku*, „Kronika Zamkowa”, nr 7, 2020, s. 113–130.

<https://kronika.arxregia.pl/wp-content/uploads/sites/2/2022/01/Kronika-Zamkowa-2020.-07.-Bialic.-Portrety-Marcella-Bacciarellego-jako-kronika-strojow-modnych-Polakow-w-2.-polowie-XVIII-w.pdf>

Sołtys A., *Bacciarelli – powrót po latach. Portret Michała Józefa Wandalina Mniszcha z córką Elżbietą i pieskiem Kiopkiem*, „Kronika Zamkowa”, nr 5, 2018, s. 269–275.

Bratuń M., *„Ten wykwinny, wykształcony Europejczyk”. Zagraniczne studia i podróże edukacyjne Michała Jerzego Wandalina Mniszcha w latach 1762–1768*, Opole 2002.

Barczyk A., *Pałac w Dęblinie: inwentarze z czasów Michała Jerzego Wandalina Mniszcha*, Kraków 2017.

Ryszkiewicz A., *Polski portret zbiorowy*, Wrocław-Warszawa 1961, s. 68,

Juszczak D., *Marcello Bacciarelli. Najpiękniejsze portrety*, Warszawa 2018.

Hapanowicz P., *Musaeum Polonicum Michała Jerzego Wandalina Mniszcha*, „Rocznik Biblioteki Kraków”, 2021, s. 369–391.

<http://www.rocznik.biblioteka.krakow.pl/wp-content/uploads/pdf/2021-piotr-hapanowicz-musaeum-polonicum-michala-jerzego-wandalina-mniszcha.pdf>

<https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/edukacja/baza-wiedzy/zapomniana-siostra-krola-ludwika-z-poniatowskich-zamoyska>

Najważniejsze cezury:

W dniu 24 października 1795 r. dokonano III rozbioru Polski.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Anna Markiewicz